



Warszawa, 28 lipca 2014 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej i ustawy o świadczeniach
opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych**

(druk nr 692)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku z dnia 25 czerwca 2013 r. (sygn. akt. P 11/12), na mocy którego Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej w zakresie, w jakim uzależnia przyznanie i realizację prawa do renty socjalnej od wymogu przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 ustawy zasadniczej.

Zdaniem Trybunału, wymaganie ciągłego przebywania na terytorium RP (niezależnie od spełnienia drugiej przesłanki, jaką jest zamieszkiwanie) nie tylko nie daje się usprawiedliwić swobodą pozostawioną ustawodawcy na gruncie art. 67 ust. 1 Konstytucji, a więc przepisu kreującego prawo do zabezpieczenia społecznego „w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo”, lecz jest wręcz warunkiem całkowicie nieracjonalnym oraz oderwanym od istoty prawa do renty socjalnej, przez co godzi w cel, dla realizacji którego prawo to zostało przyznane. Przedmiotowy wymóg należy uznać również za anachroniczny, jako że jego spełnienie uniemożliwia osobom pobierającym świadczenie rentowe korzystanie z gwarantowanej prawem unijnym swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium Unii Europejskiej. Z kolei z punktu widzenia standardów wywodzonych z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji przesłanka przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanowi kryterium różnicujące, zastosowane w obrębie kategorii, jaką tworzą obywatele polscy niezdolni do pracy i zarazem uprawnieni do świadczeń rentowych. Kryterium tego nie da się jednakże uzasadnić żadnymi wartościami rangi konstytucyjnej. Nie można go też uznać za niezbędne

w demokratycznym państwie prawnym. Co więcej – zakwestionowane wymaganie pozostaje w sprzeczności z ideą sprawiedliwości wyrównawczej, albowiem wyklucza osoby uprawnione do renty socjalnej z procesu sprawiedliwej dystrybucji świadczeń socjalnych z budżetu państwa wyłącznie na podstawie niemerytorycznego i arbitralnego kryterium. Jak stwierdził Trybunał, pozbawienie prawa do renty socjalnej jedynie z tego powodu, że osoba uprawniona do renty przebywa poza terytorium RP, uderza bezpośrednio w godność tej osoby i odbiera jej środki niezbędne do godziwego i dobrego życia, w tym np. może stanowić przeszkodę dla podjęcia i ukończenia studiów zagranicznych.

Kierując się przytoczoną argumentacją, a ponadto zasadami solidarności i sprawiedliwości społecznej oraz wiążącą w Unii Europejskiej zasadą niedyskryminacji obywateli innych państw członkowskich, zdecydowano się na nadanie nowego brzmienia zarówno art. 2 pkt 1, który został poddany kognicji sądu konstytucyjnego, jak i pozostałym punktom tego artykułu, gdyż one także wprowadzają warunek przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym z dniem wejścia w życie ustawy (a nastąpi to po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia) przyznanie i wypłata świadczeń z tytułu renty socjalnej zależne będą wyłącznie od spełnienia warunku zamieszkiwania na terytorium RP. Ten nowy stan normatywny znajdzie zastosowanie tak w stosunku do osób legitymujących się obywatelstwem polskim, jak i do tych, które są obywatelami któregośkolwiek z pozostałych państw członkowskich UE, a ponadto państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członków ich rodzin, jak również pozostałych cudzoziemców, przebywających legalnie na terytorium naszego kraju.

Nowelizacji zostanie poddany dodatkowo art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, w którym to w szczególności doprecyzowane zostanie, że prawo do renty ulega zawieszeniu także w przypadku osiągnięcia za granicą przychodów przekraczających próg określony w ustawie. Przy okazji rozszerzono katalog przewidzianych ustawą sposobów przekazywania środków wypłacanych tytułem renty socjalnej (w zmienianym art. 12c ust. 1 dodano wyrazy „instrument płatniczy, na którym przechowywany jest pieniądz elektroniczny”).

Powyższym zmianom towarzyszy nowelizacja art. 72 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W tym ostatnim przepisie dookreślone zostanie, że w razie zawieszenia prawa do renty socjalnej, prawo do świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego wygasa po upływie 90 dni od dnia ustania

ubezpieczenia zdrowotnego w Narodowym Funduszu Zdrowia, i to bez względu na to, czy wspomniane zawieszenie było następstwem osiągnięcia przychodów w kraju, czy też za granicą.

W art. 3 ustawy wyrażona została zasada bezpośredniego działania nowego prawa w tych sprawach, które zostały wszczęte na podstawie obowiązujących dotychczas regulacji, co niewątpliwie będzie korzystne dla osób, które zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i spełniają przesłanki wskazane w art. 4 ustawy o rencie socjalnej.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt opiniowanej ustawy zmianie ustawy o rencie socjalnej i ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych został zgłoszony przez Radę Ministrów (druk sejmowy nr 2480 z dnia 30 maja 2014 r.). Jego I czytanie miało miejsce na posiedzeniu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny w dniu 10 lipca 2014 r. Na tym samym posiedzeniu Komisja przygotowała sprawozdanie, wnosząc o przyjęcie propozycji rządowej z drobnymi korektami redakcyjnymi (druk nr 2602).

II czytanie projektu ustawy odbyło się w trakcie 72. posiedzenia Sejmu. W związku z tym, że nie zgłoszono poprawek, ustawa została uchwalona pod koniec wspomnianego posiedzenia, w brzmieniu rekomendowanym przez Komisję Polityki Społecznej i Rodziny.

Z inicjatywą zmiany art. 2 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej wystąpił również Senat. Projekt przedłożony przez Izbę otrzymał nr druku 2183 i podobnie jak projekt rządowy został skierowany do I czytania do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Ostatecznie jednak Komisja nie rozpatrzyła projektu senackiego, a wobec uchwalenia szerszego projektu rządowego prace nad inicjatywą Senatu nie będą kontynuowane.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa nie wywołuje zastrzeżeń legislacyjnych.

Ekspert ds. legislacji

Katarzyna Konieczko